

4. Облачко И. Ю. Скрытые смыслы как компонент идиостиля С. Рушди и способы их представления : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / И. Ю. Облачко; [Барнаул. гос. пед. ун-т]. – Барнаул, 2005. – 23 с.
5. Müller H. Atemschaukel [Електронна версія] / Herta Müller. – [Режим доступу] : http://vk.com/doc191299207_262629718?hash=f06609999df288070a&dl=ed1d9c9e7a8959d09d
6. Prak-Derrington E. Sprachmagie und Sprachgrenzen. Zu Wort- und Satz wiederholungen in Herta Müllers Atemschaukel [Електронна версія] / Emmanuelle Prak-Derrington. – [Режим доступу] : https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00873566/file/WHG_Spachmagie_mahrtd_prak_S133_bis_148.pdf

УДК 82.091:821.161.2+821.112.2

О. І. Чук,

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, м. Кременець

ЕМОЦІЙНО-СМИСЛОВА ДОМІНАНТА РОМАНІВ ВИХОВАННЯ І. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО, В. РААБЕ Й Т. ФОНТАНЕ

Застосовуючи класифікацію психолінгвіста В. Беляніна, авторка аналізує романи «Хмари» І. Нечуя-Левицького, «Die Akten des Vogelsangs» В. Раабе, «Effi Briest» Т. Фонтане. Особливості вербальної маніфестації досліджуваних семантичних комплексів свідчать про депресивну акцентуацію українського та німецьких авторів, а сходження в описах внутрішнього життя головних героїв підтверджують спільні тенденції антропологічних концепцій письменників.

Ключові слова: емоційно-смысловая доминанта, семантичний комплекс, «сумний» текст, акцентуація автора.

THE EMOTIONAL-SEMANTIC DOMINANT IN THE BILDUNGSROMANS OF I. NECHUY-LEVYTSKYI, W. RAABE AND TH. FONTANE

The article deals with the problem of analogies and differences in the novels by I. Nechui-Levytskyi, W. Raabe, Th. Fontane. In the paper reasons for choosing comparative and typological analysis of the Ukrainian and German Bildungsromans of the 2nd half of the XIXth century are substantiated. Classification of typological analogies by Dionyz Đurišin that may emerge during the comparative typological study of literature is used.

In the portrait distinctiveness of fictional characters in the Bildungsromans the semantic complexes JOY and YOUTH acquire meanings «delight», «happiness», «vitality», «childhood», implemented through the use of painting and passport portraits. The texts of I. Nechui-Levytskyi, W. Raabe and Th. Fontane semantic systems JOY and KINDNESS achieve meanings «insight», «love», «care», «solicitude». The basic meaning of this complex provides by Jean-Jacques Rousseau's idea of «natural society». WEALTH and IMPROVERISHMENT are indicative components for the plot of novels «Die Akten des Vogelsangs» by W. Raabe and «Effi Briest» by Th. Fontane.

The semantic complex DEATH, which is inseparable from the complex LIFE, in the images of death, fatal disease motifs, the inevitability and even attractiveness of death in the novels studied manifested. The semantic systems SADNESS and LONELINESS are significant components of the emotional-semantic dominant of the novel «Effi Briest» by Th. Fontane.

Key words: the emotional-semantic dominant, semantic complex, «sad» text, the author's accentuation.

ЕМОЦИОНАЛЬНО-СМЫСЛОВАЯ ДОМИНАНТА РОМАНОВ ВОСПИТАНИЯ И. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО, В. РААБЕ И Т. ФОНТАНЕ

Применяя классификацию психолингвиста В. Белянина, автор анализирует романы «Хмари» И. Нечуя-Левицького, «Die Akten des Vogelsangs» В. Раабе, «Effi Briest» Т. Фонтане. Особенности вербального наполнения исследуемых семантических комплексов свидетельствуют о депрессивной акцентуации украинского и немецких авторов, а сходства в описаниях внутренней жизни главных героев подтверждают общие тенденции антропологических концепций писателей.

Ключевые слова: эмоционально-смысловая доминанта, семантический комплекс, «печальный» текст, акцентуация автора.

Словацький компаративіст Д. Дюришин у класичному підручнику «Теорія літературної компаративістики» (1975) запропонував своєрідну класифікацію типологічних аналогій, які можуть спостерігатися під час порівняльно-типологічного вивчення літературних явищ: суспільно-типологічні, літературно-типологічні та психологічно-типологічні [2, с. 177–190]. До аналогій психологічного характеру, які вирізняє вчений, слід віднести насамперед особистість письменника як будівника твору, адже у творенні психології персонажів знаходить відбиток і психологія автора.

Сучасні філологи підкреслюють, що за словом (яке не є лише знаком) приховано концепти. Слід зазначити, що, звертаючись до термінології сучасної когнітивної лінгвістики, семантичні комплекси, які вирізняє В. Белянін, теж є концептами. За визначенням російського вченого Ю. Степанова, концепт є своєрідним згустком культури у нашій свідомості, «те, у вигляді чого культура входить у свідомість людини, те, за допомогою чого людина сама входить у культуру». Це набір «уявлень, суджень, знань, асоціацій, переживань, які супроводжують слово. На відміну від понять, концепти не тільки мисляться, вони переживаються. Вони – предмет емоцій, симпатій і антипатій, а іноді й зіткнень» [5, с. 40–41].

Судячи з тезаурусу В. Беляніна, у праці «Психологическое литературоведение» психолог розглядає не одиничні концепти, а такі, що стосуються цілого ряду понять – так звані концептуальні категорії. У структурі внутрішнього світу персонажів обраних нами романів виховання – «Хмари» І. Нечуя-Левицького, «Die Akten des Vogelsangs» В. Раабе, «Effi Briest» Т. Фонтане – ці семантичні комплекси знаходять певне художнє вираження. А типологічне зіставлення функціонування семантичних комплексів, притаманних «сумним» текстам (за термінологією В. Беляніна), дозволить з'ясувати духовні засади психологічної спорідненості різнонаціональних письменників.

Сюжети досліджуваних творів сконструйовані й сконцентровані на зображенні трагічної долі молодих персонажів – своєрідному висхідному русі від щасливого дитинства до гіркої та безрадісної зрілості. Для Т. Фонтане молодість героїні – невід'ємний атрибут її характеристики: при першому знайомстві з Еффі читач бачить дівчину, яка жваво бігає зі своїми подругами, граючи в хованки. Автор підкреслює дитячі захоплення вочевидь для того, щоби показати фатальний віковий розрив між юнкою та зрілим чоловіком.

І. Нечуй-Левицький наголошує на молодості та життєрадісності юнака Дашковича, протиставляючи його грубуватому та ведмедикуватому росіянину Воздвиженському, й акцентує на типовості такої краси та розуму для українців. Опис його

вроди (зовнішньої краси) та досконалості духу (внутрішньої краси) до певної міри ідеалізується у портретній характеристиці: «Дашкович був чистий черкасець: високий, рівний, з дужими плечима, з козацькими грудьми, з розкішним темним волоссям на голові. В його було лице повне з високим і широким одслоненим чолом. Брови лежали низько й рівно над карими ясними, чималими очима. Чималі рум'яні губи були складені щільно і навіть трохи сердито. Його погляд, виявляючий розум і тям, був твердий, спокійний. Рідко траплялось бачити таке лице, де одразу можна було б примітити думи, й розум, і завзятість. Та не було тоді ні навкруги його, ні в його самого матеріалу для правдивої, широкої думи та широкого погляду, його рушення, його хода – все було поважне. Він ступав кожною ногою, ніби думаючи, як треба ступити, все ходив задумавшись. А як було сяде чи стане, згорнувши руки і спокійно дивлячись, його постава була така картинна, хоч малою на полотні» [3, с. 110].

В. Раабе описує численні дитячі бешкети, що їх поважний обер-регірунгерсрат Карл Крумгардт згадує з таким замишуванням. Після того, як сусід Гартлебен порадив юному Карлу також брати участь в дитячих забавах, той, відкинувши розсудливі перестороги батька, намагається не відставати від друзів [8, S. 29–30].

У портретних характеристиках персонажів досліджуваних романів спостерігаємо, як семантичні компоненти РАДІСТЬ і МОЛОДІСТЬ набувають смислів «веселість», «щастя», «життєлюбність», «дитинство».

Для романістики українського та німецькомовних письменників характерне використання живописного та паспортного портрета. У «Хмарах» спостерігаємо протиставлення так званої «міщанської» та «сільської» жіночої вроди. Опис природної краси хуторянки Галі, яка дуже сподобалася Радюку, («Вся її невеличка молоденька постать була чудова. Гарна, з тонким станом, з дрібними ніжками, з тонкою шийкою... Тільки товсті коси, не дрібно заплетені, двічі обвивали голову й складались в корону на молоденькій голові. В косах була одна рожа й дві жовтогарячі гвоздички. Ті гвоздички робили чудо з її лица, з її очей! Так вірно приставали до лица своїм червонястим листям і жовтими осередками!» [3, с. 264]) дисонує з описом міщанки Ольги, яка так і залишилася для юнака ідеалом чистого кохання («Лице було таке свіже й гарне, як та мрія, що так негадано ввечері ніби зацвіла квіткою, й причарувала його серце...» [3, с. 302]). Очевидним є протиставлення природної Галиної краси та «штучної» вроди Ольги, зовнішня краса якої нівелюється порожнім внутрішнім світом. Саме тому після розриву Радюк порівнює її зі статуєю й тропічною болотяною квіткою, від якої тхне багном і гнилизною [3, с. 358]. У Галі внутрішня краса гармонізована із зовнішньою, її врода невіддільна від мальовничого сільського хутора, в якому вона зросла.

У оповіді Карла Крумгардта семантичні компоненти РАДІСТЬ і МОЛОДІСТЬ також набувають сенсу у портретних характеристиках жіночого персонажа – Ленхен Троцендорф. В. Раабе представляє романтичний образ дівчини, яка ніби прийшла з німецької романтичної казки: «... unsere Kleine auf wie eine gebannte, verzauberte Prinzessin aus dem Märchenbuch der Brüder Grimm. Sie war klug und schön und wurde immer klüger und immer schöner; aber sie hatte in Lumpen zu gehen und im wilden Walde im bloßen Hemde zu irren, auf bloßen Füßen Wasser zu holen für die Küche und die goldenen Haare auf der Heide als Gänsemädchen zu strahlen» [8, S. 36–37]. Згодом із милої дівчинки вона перетворюється на справжню красуню, якій оповідач знаходить аналогію у давньогрецьких міфах [8, S. 59]. Міфічною красунею видається для молодого Радюка Ольга, однак, після відмови вона стає для нього непотрібним і навіть осоружним ідеалом.

Велике значення для семантичного комплексу МОЛОДІСТЬ в романі Т. Фонтане відіграє зображення дитячого одягу Еффі, яким, повторимо, автор підкреслює внутрішню неготовність дівчини (по суті, ще дитини) до шлюбу: «Effi trug ein blau und weiß gestreiftes, halb kittelartiges Leinwandkleid, dem erst ein fest zusammengezogener, bronzefarbener Ledergürtel die Taille gab; der Hals war frei, und über Schulter und Nacken fiel ein breiter Matrosenkragen» [6, S. 8]. Проте описуючи зовнішність фон Бріста та Геєрта Інштеттена, письменник небагатослівний і застосовує максимально стислий паспортний портрет: «... und gleich danach überschritt Ritterschaftsrat von Briest, ein wohlkonservierter Fünfziger von ausgesprochener Bonhomie, die Gartensalonschwelle – mit ihm Baron Innstetten, schlank, brünett und von militärischer Haltung» [6, S. 17]. Схожий прийом застосовує й І. Нечуй-Левицький – для того, щоби підкреслити вроду Ольги, автор робить акцент на непривабливій зовнішності Катерини: «Контраст був дуже великий! Катерина побачила в дзеркалі своє кругле лице, що одбивалося, наче якась кругла пляма, на котрій трудно було впізнати, де ті очі, де той ніс і губи. Негарні широкі губи були якось зібгані і поморхлі. Невисокий лоб вкривали локони, ясні, як лляні пачоси. Контраст між Катерининою й Ольжиною класичною головою в дзеркалі був такий великий, що Катерина трохи не заплакала» [3, с. 294].

У «сумних» текстах семантичний комплекс ДОБРОТА набуває значень «розуміння», «любоб», «уважний», «дбайливий» тощо [1, с. 160]. У рідному селі Дашкович знаходить душевний спокій, після гамірної столиці юнак відчуває той глибинний зв'язок із рідною землею: «Його причарувало сільське життя, не глибоке, але співуче й живуче; його причарувала рідна мова, рідна пісня, чисте повітря рідного краю, й синє небо, і погожа вода, і тиха, зоряна ніч» [3, с. 191]. До одруження Еффі у сім'ї Брістів панує злагода і любов. Щоправда, Т. Фонтане дає зрозуміти, що почуття пані фон Бріст до чоловіка не зовсім щирі [6, S. 17–18]. Щоби підкреслити неготовність Еффі до серйозних змін у житті, письменник описує її дитячу відкритість та наївність: «In allem, was sie tat, paarte sich Obermut und Grazie, während ihre lachenden braunen Augen eine große, natürliche Klugheit und viel Lebenslust und Herzengüte verrieten» [6, S. 8]. Комплекси «молодість» і «радість» презентуються тут атрибутами «рух», «дія», «очі», «життєрадісність».

По-особливому описує власну родину та родини друзів Карл Крумгардт. І хоча здається, що іноді вони ворогують між собою (особливо часто ображаються на зарозумілу «американку» Агату Троцендорф – матір Єлени), та всі готові прийти один одному на допомогу. Фактично Пташина слобода – це одна велика родина, яка об'єднана не лише спільним ареалом проживання, а й відчуттям духовної єдності. Всі «сварки» (через «американку» чи дитячі пустощі), всі більш-менш значущі події, які пригадує й описує у своїх мемуарах Крумгардт, неоднаково переживаються мешканцями усього містечка, але серед них немає ренегатів, яким байдужа доля сусіда. У своєму літописі Карл Крумгардт звеличує добросусідство й вважає його тим стовпом, на якому трималася Пташина слобода з її древніми будинками та квітучими садками. З погляду власного життєвого досвіду Карл розуміє той благотворний вплив сусідів на себе і своїх друзів. Він вважає, що поняття «сусіди», відчуття спільності з сусідами незрозуміле для великої кількості людей, які проживають у сотисячних містах, адже вони знають його лише з книг [8, S. 8].

Основного смислу семантичним комплексам РАДІСТЬ і ДОБРОТА у досліджуваних творах, на наше переконання, надають руссоїстські ідеї про «природне суспільство». У романах «Die Akten des Vogelsangs» В. Раабе та «Effi Briest» Т. Фонтане помітна симпатія, з якою письменники описують дитинство і юність героїв, що проходять в оточенні (міському чи сільському), яке можна зарахувати, за термінологією Ж.-Ж. Руссо, до «природного суспільства». За вченням французького філософа, дотримання «природного закону» полягає у тому, щоб «...бути справедливими, любити одне одного, творити добрі справи та бути милосердними, виконувати свій обов'язок стосовно всіх людей, навіть у ставленні до наших

ворогів» [4, с. 580]. Намагання відкоригувати майбутнє власних дітей, які виховані згідно «природного (тут – гуманного) закону», зазнають невдачі.

Одразу після від'їзду у весільну подорож щаслива й безтурботна Еффі починає сумувати за родиною, як то висновує з її листа пані Бріст. Так і не знайде вона душевної рівноваги поза батьківським домом й, можливо, саме цей розрив з рідним краєм спричинився до прискороеного перебігу її хвороби.

Після розриву з рідною землею батьки Карла помирають. Вже зрілий син запитує себе, чи не переоцінили вони своїх можливостей забути Пташину слободу, рідний будинок й проміняти їх на міську суєту заради того, щоб їхня єдина дитина – вже асесор – зробила достойну кар'єру чиновника і дослужилася до титулу регірунгсрата князівства. Карл Крумгардт вважає, що не він був виною «виривання батьків з корінням із рідного ґрунту», а їхня людська природа – обов'язок перед сином [8, S. 128]. Карл схилиє голову перед подвигом «пані докторші» Амалії Андрес –на прохання сина вона не продала старий будинок й зберігала до скону «останню зелену огорожу» містечка.

БАГАТСТВО та ЗУБОЖІННЯ теж є знаковими компонентами для сюжету романів «Die Akten des Vogelsangs» В. Раабе та «Effi Briest» Т. Фонтане. Саме намагання пані Бріст реалізувати у шлюбі доньки свої дівочі мрії про здобуття високого становища в суспільстві призводять до трагедії. Нехтування заради примарного кохання бюргерськими цінностями, серед яких однією з ключових є необхідність отримати певну посаду й сталий прибуток, шокують тих, хто знає Вельтена [8, S. 142]. Неабияк вражає мешканців Пташиної слободи те, що після смерті матері Вельтен знищує усе майно, упродовж зими методично спалюючи його в печі старого будинку. Своє зневажливе ставлення до власності та до «німецького затишку» взагалі Вельтен Андрес пояснює богоборчою сентенцією: «Soll deshalb kein anderer die Fäden abschneiden dürfen, die ihn mit dem Erdenballast verknüpfen?» [8, S. 165].

В. Белянін висновує, що «герой «сумних» текстів у молодості робить помилки і, оцінюючи своє життя як ряд помилок, невдач і труднощів, постійно відчуває самотність» [1, с. 150]. Після заміжжя самотність постійно супроводжує життєрадісну Еффі фон Бріст. У романі Т. Фонтане ми спостерігаємо, як у описах почуттів головної героїні після від'їзду з рідного дому постійно наявні семантичні комплекси СУМ і САМОТНІСТЬ. Еффі відчуває себе чужою попри прихильне ставлення до неї чоловіка, який, проте, згідно своїх ustalених принципів, приділяє дружині стільки уваги, скільки вважає за потрібне. Ще страшніша самотність охоплює Еффі після розлучення. Ізольованість й важкий сум супроводжуватимуть головну героїню до самої смерті.

У романі В. Раабе після вимушеної розлуки самотніми були всі троє друзів – і Карл, і Вельтен, і Єлена. Карл шукає порятунку від самотності у заглибленні в минуле і розгадуванні душі Вельтена. Вельтен залишався самотнім усе життя, сприймаючи як належне самопожертву матері. Єлена, підсвідомо бажаючи повернутися у казковий світ дитинства, коли вона жила у американському маєтку, виходить заміж за мільонера, але не стає щасливою і після смерті Вельтена гостро відчуває свою самотність. Самотнім почувається у своєму кабінеті серед книг професор Дашкович [3, с. 176].

Сенс життя, який виражають «сумні» твори, полягає в тому, щоб любити життя, але життя, відповідно до такого світо-відчування, важке й виснажливе, тож смерть для життєлюбних персонажів приходить як порятунок. Загалом смерть головних героїв є типовим закінченням «сумних» текстів [1, с. 147]. З огляду на важливість смислових значень семантичного компоненту СМЕРТЬ, який невіддільний від компоненту ЖИТТЯ.

Мотив неминучості та навіть привабливості смерті особливо характерний для романів В. Раабе і Т. Фонтане. У своєму дослідженні Р. Генцлер наголошував на стійкому мотиві хвороби у творах В. Раабе [7, S. 15]. Смерті головних героїв, як правило, передє тривала хвороба (депресія). Вельтен прагне смерті після поразок, яких зазнав, виборюючи своє кохання. Свою хворобу він ніби зумисне вигадує, щоби та його потім занастила. Це схоже на «втечу до хвороби»: «Це приступи, головні болі, нудота, постійна блювота, гикавка, слабкість в ногах, різні напади, паралічі, що не мають органічних ознак, мутизм (пропадає мовлення). Можливі й істерична сліпота, глухота. Можуть виникнути патологічні ідеї «пристріту» або одержимості. Можливий також синдром «уявної смерті». Всі симптоми дуже схожі на реальні захворювання, але мають істеричний характер. По-перше, вони спрямовані на те, щоб впливати на психіку і уяву оточуючих. По-друге, всі прояви хвороби зумовлені ситуативно. Із зникненням загрози стан поліпшується» [1, с. 162]. Як зауважує спостережлива фехтмейстерша про стан Вельтена: «Und der Herrgott hat ihm Gnade dazu geschenkt; eigentlich so recht krank ist er gar nicht gewesen... Er ist auch gar nicht weiter vom Fleisch gefallen, sondern im Gegenteil. Er schob es auf seine Füße, dass er lieber lag als ging; aber die hätten wohl auch ausgehalten, wenn das dumme Herz gewollt hätte» [8, S. 191] «Уявну смерть» переживає Єлена після втрати коханого («Von jetzt an, lieber Karl, gedenke meiner als einer mit dem Freunde zu den Toten Gegangenen; ich wollte, ich könnte sagen: in den Frieden» [8, S. 4]), заздалегідь попереджаючи фехтмейстершу, що вмирати приїде в кімнату свого Вельтена.

Еффі приїжджає вмирати додому, душевно надломлена, страждаючи від сухот. Ще до розриву з Геертом, вона подумки висловлює бажання, щоб її поховав священник Німейер, який її і хрестив і вінчав [6, S. 101]. Під час прогулянки жінці чуваються голоси морських сирен, що кличуть її до себе – теж провісний знак про неминучу смерть [6, S. 144–145]. Головна героїня прощається з кесинським аптекарем Гізюблером так, ніби їде назавжди й не побачиться з ним ніколи: «Aber ich könnte doch auch nicht wiederkommen. Muss ich Ihnen sagen, welche tausend Möglichkeiten es gibt ... Ich sehe, Sie wollen mir sagen, dass ich noch zu jung sei... auch Junge können sterben» [6, S. 173]. Невипадково вона зізнається лікарєві, що їй завжди подобалося дивитися на цвинтар.

Відчуваючи наближення смерті, і Вельтен, і Еффі прагнуть повернутися у дитинство. Так, під час перебування у Берліні Еффі перечитує свої улюблені романи – «Айвенго» і «Квентін Дорвард» В. Скотта, «Шпигун» Ф. Купера, «Девід Копперфілд» Ч. Дікенса та ін. – це спосіб втечі від постійного відчуття провини перед чоловіком і, водночас, можливість зануритися у власний світ. Вельтен обирає таку ж стратегію відмежування од світу «дорослих»: «Auf seinem alten Studentensofa und seinem Bett hat er gelegen und den lieben langen Tag und auch manchmal die Nacht durch gelesen, alles, was ihm einmal gefallen hat in seiner Kindheit und Jugend...» [8, S. 189]. Коло читання помираючого Вельтена неважко відтворити: перед приїздом Троцендорфів той пізнавав історію США за циклом Куперівських романів про Шкіряну Панчохо, а на Великодній горі нерозлучні друзі читали «Трьох мушкетерів» О. Дюма-батька.

Загалом компоненти СМЕРТЬ і ЖИТТЯ постійно набувають різних семантичних значень, видозмінюючись в різних образах. Поєднання ідеї життя та смерті в образі цвинтаря зустрічаємо і в романі В. Раабе, де Крумгардт зауважує, що старе кладовище залишилося єдиним зеленіючим місцем у Пташиній слободі.

Вирішена авторами наперед смерть Вельтена, Еффі здається неминучим фатумом або страшним прокляттям. Персонажі «сумних» текстів, як констатує В. Белянін, практично не опираються бідам, які на них звалюються [1, с. 149]. Таку відсутність опору невблаганній жорстокій долі спостерігаємо і в аналізованих творах.

Доцільним нам видається типологічне зіставлення особливостей опису поведінки головних героїв у межових ситуаціях. Під час безраднісного проживання в Берліні Еффі хоче стати художницею, силкуючись відволіктись від тяжких спогадів. Написання літопису для Карла Крумгардта теж є спробою втечі від спогадів про померлого друга та його фатальне кохання до Єлени.

Отже, згідно класифікації психолінгвіста В. Беяніна, романи І. Нечуя-Левицького «Хмари», В. Раабе «Die Akten des Vogelsangs», Т. Фонтане «Effi Briest» можна віднести до «сумних текстів». Особливості вербальної маніфестації досліджуваних семантичних комплексів ВІК, РАДІСТЬ і МОЛОДІСТЬ, ДОБРОТА, БАГАТСТВО і ЗУБОЖІННЯ, СМЕРТЬ і ЖИТТЯ, СУМ і САМОТНІСТЬ, СТАРІСТЬ свідчать про депресивну акцентуацію українського та німецьких письменників. Аналогії в описах внутрішнього життя головних героїв підтверджують спільні тенденції у антропологічних концепціях І. Нечуя-Левицького, В. Раабе та Т. Фонтане.

Література:

1. Беянин В. П. Психологическое литературоведение : текст как отражение внутренних миров автора и читателя : [монография] / Валерий Павлович Беянин. – М. : Генезис, 2006. – 320 с.
2. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / Диониз Дюришин ; [пер. со словац. ; пер. и коммент. И. А. Богдановой ; предисл. Ю. В. Богданова ; ред. Г. И. Насекина]. – М. : Прогресс, 1979. – 318 с.
3. Нечуй-Левицький І. С. Хмари // Твори : в 3 т. / Іван Семенович Нечуй-Левицький ; [упоряд. Н. Є. Крутікової]. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1 / [упоряд. вступ. ст. та приміт. Н. Є. Крутікової]. – 1988. – С. 103–429.
4. Руссо Ж.-Ж. Избр. соч. : [в 3 т.] / Жан-Жак Руссо ; [пер. с фр.]. – М. : Худож. лит., 1961. – Т. 1. – 1961. – 852 с.
5. Степанов Ю. С. Константы : словарь русской культуры : опыт исследования / Степанов Ю. С. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.
6. Fontane T. Effi Briest : Roman / Theodor Fontane. – Köln : Anaconda Verlag GmbH, 2005. – 272 S.
7. Henzler R. Krankheit und Medizin im erzählten Text : Eine Untersuchung zu Wilhelm Raabes Spätwerk / Rosemarie Henzler. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 1990. – 256 S.
8. Raabe W. Die Akten des Vogelsang : Erzählung / Wilhelm Raabe ; Anmerkungen von M. Ritterson ; Nachwort von W. Preisendanz. – Ditzingen : Philipp Reclam jun. Stuttgart, 2008. – 240 S. – (Reclams Universal-Bibliothek Nr. 7580).

УДК 821.161.2. 09

Т. М. Шарова,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ К. ГОРДІЄНКА «ДІВЧИНА ПІД ЯБЛУНЕЮ»

У статті досліджується творчість К. Гордієнка, літературна спадщина якого досліджена недостатньо. Наголошено на тому, що роман письменника «Дівчина під яблунею» є другим романом трилогії К. Гордієнка «Буїмир».

У дослідженні акцентована увага на тому, що в основу роману лягли десятирічні спостереження за колгоспним будівництвом. У статті зазначається, що твір К. Гордієнка «Дівчина під яблунею» ідейно пов'язаний з романом «Чужу ниву жала».

У висновках зазначено, що актуальність роману К. Гордієнка «Дівчина під яблунею» полягає не у випадковому співпадінні хронологічно віддалених ситуацій, а в тому, що автор висвітлює вічну боротьбу добра і зла, яка ніколи не припиниться.

Ключові слова: роман, трилогія, контекст, конфлікт, сюжет.

THE PECULIARITIES OF K. GORDIENKO'S NOVEL «THE GIRL UNDER THE APPLE TREE»

The article researches the work of K. Gordienko, literary heritage of whom is insufficiently researched. It is emphasized that the writer's novel «The Girl under the apple tree» is the second novel of K. Gordienko's trilogy «Buymyr».

The article also focused on the fact that the novel is formed on the basis of ten years observation of the collective farms building. K. Gordienko saturated sharp conflicts. The article raises the question of the critical attitude to the novel «The Girl under the apple tree» (Z. Golubeva, V. Oskotskyu, D. Kopytsya, G. Skulskyu).

The research indicates that K. Gordienko's novel «The girl under the apple tree» is ideologically associated with the novel «Sting someone else's field». Reflecting Buymyr's village life, the writer shows inspired creative work of people in the new environment of collective work.

The publication emphasizes that the value of the second novel of trilogy «Buymyr» K. Gordienko's «The girl under the apple tree» is the artistic statement of a new man who is fighting for the people's wealth for meaningful and beautiful life. In many parameters the novel can be characterized as a «core» piece of the trilogy and in terms of social dialectics of its heroes, and in stylistics and in terms of the history of the Ukrainian village.

In conclusion it is indicated that the relevance of the novel of K. Gordienko «The girl under the apple tree» is not a random coincidence of chronologically distant situations, and that the author highlights the eternal struggle between good and evil, which never stops.

Keywords: novel, trilogy, context, conflict, story.

ОСОБЕННОСТИ РОМАНА К. ГОРДИЕНКО «ДЕВУШКА ПОД ЯБЛУНЕЙ»

В статье исследуется творчество К. Гордиенко, литературное наследие которого исследовано недостаточно. Отмечено, что роман писателя «Девушка под яблоней» является вторым романом трилогии К. Гордиенко «Буимир».

В исследовании акцентировано внимание на том, что в основу романа легли десятилетние наблюдения за жизнью колхоза. В статье отмечается, что произведение К. Гордиенко «Девушка под яблоней» идейно связано с романом «Чужую ниву жала».

В выводах отмечается, что актуальность романа К. Гордиенко «Девушка под яблоней» заключается не в случайном совпадении хронологически отдаленных ситуаций, а в том, что автор освещает вечную борьбу добра и зла, которая никогда не прекратится.

Ключевые слова: роман, трилогия, контекст, конфликт, сюжет.

Українська література ХХ ст. була відзначена високим ступенем мистецького охоплення життєвих явищ, різноманітністю естетичних систем художнього людського світу, широким рядом стилєвих напрямів, течій, жанровою палітрою, представлених відомими авторами. Але лишаються письменники, які чекають на професійну оцінку своєї творчості. 3-поміж них – Кость Олексійович Гордієнко – письменник та публіцист.